

Počty zemí, kterým Rusko již zavřelo plynové kohouty, nebezpečně rostou

Praha 25. května 2022. Jsou to tři měsíce, kdy se svět od základu změnil. Ruská agrese na Ukrajinu eskaluje mnohé problémy. Hrozba zastavení dodávek plynu z Ruské federace je reálná. Jsme na ni připraveni? A máme představu řešení? Přinášíme názory klíčových firem, které jsou sdruženy v Cihlářském svazu Čech a Moravy (CSCM).

„24. února se nám změnil svět a změnil se nenávratně. Tato změna bude vyžadovat naléhavá a okamžitá opatření k některým problémům, a bude také znamenat, že budeme muset předělat naše střednědobé, ale i strategické plány,“ říká ministr MPO **Jozef Síkela** a dodává: *„Prvním a logickým krokem na možné omezení dodávek zemního plynu je omezení jeho spotřeby, efektivní využívání a celková spotřeba energií.“*

Vzhledem k současným rizikům, spojeným s možností omezení či zastavení dodávek plynu z RF do EU, je potřebné udělat rychlou novelu vyhlášky č. 344/2012 Sb. v platném znění. MPO předkládá návrh změny vyhlášky č. 344/2012 Sb. o stavu nouze v plynárenství a o způsobu zajištění bezpečnostního standardu dodávky plynu. S přihlédnutím k současné situaci je nově navrženo navýšení podílu bezpečnostního standardu dodávky v zásobnících plynu ze současné minimální úrovně 30 % na úroveň 45 %.

„Tvůrci se však mylně domnívají, že 50 % plynu znamená omezení stavebnictví na polovinu. Neznamená. Bude to nula,“ varuje **Jan Smola**, MBA, ředitel firmy a prokurista HELUZ. Proto je více než aktuální, začít hledat řešení.

„Vyhláška je mrtvá a je třeba ji aktualizovat,“ říká **Jan Fiala**, majitel Cihelny Štěrboholy, tajemník Cihlářského svazu Čech a Moravy a technický vedoucí pracovní skupiny Keramika při Ministerstvu průmyslu a obchodu ČR a dodává: *„Vyhláška stanovuje regulaci pro odběratele včetně průmyslových podniků, kteří hýbou naší ekonomikou. Někteří vyrábí, nebo musí vyrábět celoročně, pro jiné to lze změnit. Vyhláška č. 344/2012 Sb. řeší roční odběry a to průměrné. Vyhláška určuje, že v případě regulace musíte snížit odběr o 30 %, popřípadě provoz úplně odstavit, což je likvidační. S dodávkami minus 30 % plynu, což je první regulační stupeň je výroba pouze desetinová. Proč jsme omezováni na spotřebě mimo kritické měsíce? Chápu, že odběr v exponovaných měsících, které jsou prosinec, leden, únor, jsou pro kritickou infrastrukturu stěžejní. Jak jsem zjistil při jednání s ERU, tak bez dodávek plynu z Ruska přežijeme „léto“. Vyhlášením prvního regulačního stupně, který by omezovat dodávky plynu pro náš sektor znamená, že buď veškeré závody zastavíme nebo snížíme dodávky do výrobních závodů až o 30 procent. To je technologicky velice obtížné, a dokonce bych si dovolil tvrdit, že až nemožné. Dovedeme si představit, že odstavit sklářské pece je velký problém a je velkým nebezpečím, že dojde porušení celé technologie. Naproti tomu cihláři dokážou reagovat na snížení dodávek plynu, a dokonce i pece odstavit. Dovolují se ale připomenout, že jde o kritický stav. Snížením dodávek plynu pro náš sektor bychom nuceni snížit produkci o 90 procent plánované kapacity. To je však již finančně likvidační. Promítnutí takových restrikcí do finálního výrobku, který je již dnes vlivem krize na Ukrajině a inflace negativně zatížen, je zcela nepředstavitelné.“*

Musí dojít k dohodě

Situace, která nastala po 24. únoru, kdy ruská vojska vpadla na Ukrajinu, vše od základu změnila. Výrobci dostávají plyn od lokálních distributorů a ti jsou povinni dodržovat vyhlášku 344/2012 Sb. ze dne 10. října 2012 O stavu nouze v plynárenství a o způsobu zajištění bezpečného standardu dodávky plynu a znění vyhlášky č. 215/2015 Sb. Podstata vyhlášky je deset let stará a vznikla v době, kdy situace na trhu byla diametrálně jiná než ta současná. Keramici bohužel ve svých výrobních postupech nemohou dovolit striktní dodržování zmíněné vyhlášky. Cílem keramiků je vyhlášku modifikovat na současný stav.

„Je potřeba prověřit a aktualizovat podmínky energetických regulačních stupňů a způsoby omezení spotřeby elektřiny stanovené vyhláškou CEPS 250/1996 Sb. a vyhláškou 344/2012 Sb. upravující dodávky plynu tak, aby nebyly vypínány celé obory/odvětví a aby bylo možno v případě nutnosti sjednat snížení spotřeby výrobní společnosti jako celek nikoliv lineárně za všechny závody. Základní změnou v příslušných energetických vyhláškách, která by umožnila nejen cihlářům přežít i po vyhlášení regulace dodávek energií, je tedy možnost snížení dodávek nikoliv podle odběrných míst, ale podle odběratelů. Tím by odběratelé s více kontinuálními provozy mohli zachovat výrobu alespoň v některých závodech,“ říká Petr Stejskal, Business Development ve společnosti HELUZ a dodává: „Snížení dodávek energií o více než 30 % znamená pro řadu kontinuálních vysokoteplotních – zejména pálících – procesů konec výroby. Vypnutí celého odvětví pak způsobí řetězovou reakci v navazujících i nepřímo závislých odvětvích (příklad: „cihly - vybavení budov – navazující řemesla – zhoršení dostupnosti bydlení – sociální napětí“ nebo „ocel – kari sítě – stavitelství). Bez kontinuity průmyslu není možno zajistit ani prostředky pro pomoc Ukrajině. Je třeba si uvědomit, že s přerušením výroby souvisí mimo jiné i zvýšení nezaměstnanosti, a tedy rostoucí zátěž pro státní rozpočet. Zdražování energií nevyřeší žádná vyhláška, ale trh.“

Totální závislost

V tuto chvíli jsou všichni výrobci sdružení v CSČM a v Keramické unii zcela závislí na plynu. Podívejme se do historie. Před sto lety topily cihláři uhlím a následně mazutem a přišla vlna kvalitnějšího výpalu, který může zabezpečit nyní pouze plyn. Takže Wienerberger, Heluz a Cihelna Štěrboholy, ale i výrobci obkladů, keramiky a žáruvzdorných materiálů mají provoz na plyn, tím mají nejnižší ekologickou stopu a vypouští nejméně CO₂ do ovzduší. Ale tím jsou nejvíce zranitelní. „Dostali jsme se do situace, že máme hlavu na špalku,“ dodává Jan Fiala.

„Proto se snažíme se pravidelně jednat s Energetickým regulačním úřadem, se zástupci Net4Gas, jako jedním z hlavních distributorů, se Svazem podnikatelů ve stavebnictví v ČR, s vedením Svazu cementářů, se všemi výrobci cihel a tašek v ČR, se všemi výrobci žáruvzdorné keramiky, s výrobci sanitární keramiky, se všemi výrobci dlažeb a obkladů. Ze všech jednání jednoznačně vyplynulo, že situace je kritická,“ říká Jan Fiala a navrhuje řešení: „Proto navrhujeme částečné změny, které by i v případě nouze zabezpečily našemu sektoru, aby mohl ve vybraných závodech udržet výrobu. A to z jediného prostého důvodu: Jestliže se zastaví výroba stavebního materiálu – ocele, izolací, cementu i keramiky – zastaví se prakticky celá průmyslová výroba v České republice. Situace by se přímo promítla do cen výrobků a následně i do míry inflace. Je třeba upozornit i na reálné nebezpečí propouštění, což bude mít další neblahé konsekvence. Ve stavebnictví je tak přímo ohroženo 490 tisíc pracovních míst. Nejsme oborem, který by chtěl všechny výhody pouze pro sebe, ale jsme s jistými garancemi, omezeními i překážkami schopni udržet sektor nad vodou, udržet zaměstnanost, i stavební produkci. K tomu je však nutno jednat.“

Návrh je na stole

*„Z našeho pohledu by bylo vhodné stanovovat jako maximální omezení výše možných dodávek plynu průměr odebraného množství v předcházejícím roce. A to alespoň v období, kdy již není teplo potřeba pro vytápění - například duben/květen – říjen,“ navrhuje **Marek Židek**, obchodní ředitel KM Beta.*

Ve chvíli, kdy by nebyl v republice dostatek plynu, jsou na prvním místě obyvatelé a kritická infrastruktura. Dnes je největší odběr plynu pro obyvatelstvo a výrobní závody v měsících prosinec, leden a únor a keramici převážnou většinu výroby směřují do ledna a února a na listopad a prosinec.

*„Umíme si představit variantu, že bychom vstoupili do jednání a garantovali, že náš obor v těchto kritických měsících (prosinec – únor) utlumí svou výrobu, či dokonce zastavíme výrobní závody. Je třeba garantovat dodávky plynu sektoru. Ten by pomocí svazů rozdělil plyn pro výrobní závody,“ říká **Jan Fiala** a dodává: „Upravme vyhlášku tak, aby omezení odběru plynu bylo sektorové a nikoli na každé odběrové místo. Tím by mohly některé výrobní závody vyrábět a jiné by mohly opravovat své strojní zařízení. Teď je to tak, že v případě omezení dodávek stojíme. A to se dá lehce nastavit, ale to může udělat pouze MPO. Ale lze to udělat rychle!“*

Více na www.cscm.cz

Kontakt: Ing. Jan Fiala, Cihlářský svaz Čech a Moravy

info@cscm.cz,

tel.: +420 603 410 891

Poznámka pro editory:

Co jsou to regulační stupně?

Vyhlašování odběrových stupňů v plynárenství slouží k omezení odběru plynu u zákazníků v případě předcházení stavu nouze nebo stavu nouze. Odběrový stupeň je vyhlašován na stanici ČRo1 Radiožurnál každý den v 6:05 a 13:05.

Co znamenají jednotlivé stupně?

Základní odběrový stupeň bez omezení odběru.

Ve stupních 1-5 dochází k omezování spotřeb u některých zákazníků.

Ve stupních 6-10 může dojít i k úplnému odstavení některých skupin zákazníků.

V případě vyhlášení nejvyššího havarijního odběrového stupně dochází k odstavení všech zákazníků včetně domácností

Detailní informace k této problematice jsou uvedeny ve vyhlášce č. 344/2012 Sb. ministerstva průmyslu a obchodu o stavu nouze v plynárenství a o způsobu zajištění bezpečnostního standardu dodávky plynu.

Podrobněji

V prvním stupni by se dodávky omezily či vypnuly velkoodběratelům, kteří mohou plyn nahradit jiným palivem, například topným olejem či biomasou.

Následoval by druhý stupeň, kdy by omezila odběr místa se spotřebou nad 52 500 MWh, což je ekvivalent spotřeby přibližně tisíce až dvou tisíc rodinných domů. V tomto odběrovém stupni by u těchto podniků došlo k omezení dodávek na hodnotu tzv. povolené denní spotřeby. „Povolená denní spotřeba je stanovena jako minimální denní hodnota spotřeby plynu pro zajištění bezpečnosti odběrného zařízení a osob, které toto zařízení obsluhují, bez nároků na výrobu s okamžitým omezením spotřeby,“ vysvětluje vyhláška.

Následně, tedy ve třetím stupni, by se omezení dodávek na minimální denní hodnotu týkalo odběrných míst se spotřebou od 4200 MWh do 52 500 MWh.

Čtvrtý stupeň by znamenal další omezení dodávek pro odběratele se spotřebou nad 4200 MWh, kteří plyn používají především k topení. Konkrétně by šlo o 70 procent oproti nejbližšímu pracovnímu dni.

V pátém odběrovém stupni by se snížila denní spotřeba o 20 procent oproti hodnotě uvedené ve smlouvě velkoobdobatelům se spotřebou do 4200 MWh.

Od vyhlášení šestého odběrového stupně se přistupuje k přerušení dodávek plynu. Nejprve by byly odpojeny velké průmyslové podniky (nad 52 500 MWh) a zároveň by se omezily dodávky na minimální denní spotřebu ostatním průmyslovým společnostem (4200 MWh do 52 500 MWh), skupina využívající plyn na otop by musela snížit spotřebu o 70 procent, podnikům s odběrem do 4200 MWh by se dodávky snížily o 20 procent.

V sedmém stupni by se od dodávek odstříhly i některé podniky se spotřebou od 4200 MWh do 52 500 MWh, zbytku těchto spotřebitelů by byl odběr snížen o 70 procent.

V osmém stupni by některé podniky s odběrem nad 4200 MWh přišly o plyn úplně.

V devátém stupni by byly odstřiženi i odběratelé do 4200 MWh.

V posledním, **desátém stupni** by odpojování od plynu čekalo všechny velkoobdobatele včetně těch, kteří měli v předchozích odběrových stupních výjimku.

Německo je klíčové

Evropská unie je i díky snižující se domácí těžbě na importu plynu z Ruské federace značně závislá. Podíl dovozu plynu z Ruské federace se v posledních letech pohybuje okolo 40 % celkového importu této komodity do Evropské unie.

Čeští obchodníci ve většině nakupují zemní plyn na západoevropských burzách nebo od západoevropských obchodníků. Plyn pro tuzemský trh zajišťují privátní obchodníci s plynem (stát již po privatizaci odvětví v roce 2002 žádného obchodníka nevlastní) většinou od v zemích EU registrovaných velkoobchodníků s plynem nebo na krátkodobých a spotových trzích v západní Evropě (kde prakticky není možné jednoznačně určit zemi původu nakoupeného plynu). Většinou jde o nákupy na holandské burze od německých firem, reálně však lze předpokládat, že fyzicky jde většinou o plyn právě z Ruské federace přes plynovod Nord Stream.

Dříve pro zásobování tuzemského trhu většinou využívaná trasa přes Ukrajinu a Slovensko je po změně evropských toků plynu v důsledku zprovoznění plynovodu Nord Stream 1 využívána pouze minimálně (objem jí přepraveného plynu netvoří ani zhruba procento celkové roční tuzemské spotřeby), drtivá většina plynu pro zásobování tuzemského trhu s plynem i jeho mezinárodní tranzit vstupuje do tuzemské plynárenské soustavy směrem od Spolkové republiky Německo.

Průzkum Česko-německé obchodní a průmyslové komory (ČNOPK)

V případě náhlého zastavení dodávek plynu by v podnikatelské činnosti byla „existenčně“ nebo „velmi vážně“ ohrožena čtvrtina tuzemských firem, ve výrobním sektoru dokonce až 40 procent firem. Vyplývá to z aktuálního průzkumu Česko-německé obchodní a průmyslové komory. Podniky se necítí dostatečně informovány, téměř dvě třetiny společností vyzývají vládu, aby urychleně předložila transparentní plán prioritizace při dodávkách plynu.

Nejvíce plynu se spotřebuje v průmyslu (28,3 %), následují domácnosti (25 %). Existenčně by v případě výpadku dodávek plynu byly nejčastěji ohroženy velké firmy s 250 až jednotkami tisíc zaměstnanců. Konkrétní následky zastavení dodávek plynu, kterých se firmy nejvíce obávají, jsou výpadek dodávek zboží a služeb (33 %), omezení produkce (29 %) a omezení poptávky (28 %).

V rámci možností se podniky pokouší udržet si akceschopnost. Krizový plán pro případ výpadku dodávek plynu připravuje nebo už připravilo na 31 % z nich, mezi výrobními firmami je to 40 %. Čtvrtina firem se snaží připravit na přechod na alternativní zdroje energie, např. elektřinu.

Pouze 11 % podniků má dostatek informací o scénáři v případě zastavení dodávek plynu. Snahu o akceschopnost zrcadlí i požadavky firem na vládu. Většina firem ji vyzývá, aby co nejdříve předložila jasný a transparentní plán prioritizace při dodávkách plynu (61 %) a podpořila rychlý přechod firem na jiné zdroje energie (56 %).

„Že Rusko ze dne na den utáhne kohoutky s plynem, není sci-fi, ale scénář, který se v Polsku a Bulharsku stal realitou. Vláda proto musí předložit jasný a transparentní plán prioritizace při dodávkách plynu, aby se nejistota firem ještě nezvětšovala,“ říká **Bernard Bauer**, výkonný člen představenstva ČNOPK.

Podle výroků českého ministerstva průmyslu a obchodu by scénář v současnosti prakticky neměl řešení, hrozí odpojení průmyslu, klíčového sektoru českého hospodářství.

Bleskový průzkum proběhl od 5. do 10. května 2022 a zúčastnilo se jej 65 členských firem ČNOPK.